

EĞİTİM EYLEM ARAŞTIRMASI- ÖĞRETMEN ARAŞTIRMASI

EDUCATIONAL ACTION RESEARCH- TEACHER RESEARCH

Doç. Dr. Nilgün Köklü

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

ÖZET

Bu çalışmada, eğitim literatüründe bir eylem araştırması olarak ele alınabilen öğretmen araştırması anlatılmıştır. Tanımları, özellikleri, bileşenleri ve eylem araştırması aşamaları verilmiştir. Öğretmen araştırmasının faydaları ve okullarda öğretmenin araştırmacı olarak rolü tartışılmıştır.

ABSTRACT

In this study, teacher research which is encountered as an action research in education literature were told. Its definitions, characteristics, components and steps in action research were given. Benefits of teacher research and the role of teacher as a researcher in the school were discussed.

GİRİŞ

Eğitim literatüründe öğretmen araştırması için karşılaşılan bazı terimler *eylem araştırması, uygulayıcı araştırması (practitioner research), bilim adamı- araştırmacı olarak öğretmen, uygulanabilir araştırma (practical inquiry), etkileşim araştırması, sınıf araştırması ve uygulama merkezli araştırma*dır (Abdal-Haqq,1995; Downhower, Melvin ve Sizemore, 1990; Williamson, 1992).

McKay (1992) ve Miller ve Pine(1990)'a göre, öğretmen araştırması için eylem ya da aksiyon araştırması terimi kullanılmaktadır. Bu terimler birbirinin yerini tam olarak tutmasa da, ortak fikir öğretmenin pasif bir bilgi tüketicisinden ziyade aktif bir bilgi üreticisi olmasıdır (Miller ve Pine, 1990; Williamson, 1992). Öğretmen-araştırmacı, tüketici olmaktan ziyade araştırma bulgularının ve teorisinin aktif bir üreticisidir .

Öğretmen araştırması, öğretmenin araştırmacı rolünü üstlenmesidir. Bilim adamları, araştırmacı olarak öğretmeni, öğretimde araştırmayı bir sorumluluk alma biçiminde tanımlamaktadır (Henson,1996; Noffke,1997). Fueyo ve Koorland (1997) araştırmacı olarak öğretmene, öğretimin bilimsel bir temeline dayandırılan ve öğretimi ve öğrenmeyi doğrudan birleştiren bir yaklaşım önermektedirler.

Öğretmen araştırması, aslında eylem araştırması prensiplerini yansıtan araştırmaya karşılık gelmektedir. Eylem araştırmasının uzun bir tarihi vardır; Avrupa ve Amerika'da savaş sırasında sosyal bilimcilerin birtakım problemlere çözüm bulabilmesi için ortaya çıkmıştır. Eylem araştırması uygulamaya dayalı sistematik bir araştırma olup sınıfta, günlük hayatta ortaya çıkan problemleri çözmeye ve sorulara cevap vermeye ve bulguları hemen uygulamaya koymaya yöneliktir (McKay, 1992; Twine ve Martinek, 1992). Eylem araştırması, katılımcıların üzerinde çalışılan durumla ilgili derinlemesine yaptığı kritik ve pratik tecrübelerine dayanır ve araştırmalara ve eyleme rehber olacak teori geliştirmeyi amaçlar (Reason,2001). Eylem araştırması, işyerindeki sorunlara meydan okumada bilgi toplamaya yönelik, eğitimciler için popüler bir yol olarak ortaya çıkan bir çeşit araştırmadır. En basit şekliyle, eylem araştırması uygulayıcı tarafından test edilen eylemlerin yer aldığı bir "uygulamalı araştırma" ve daha karmaşık bir şekliyle ise, eylem araştırması geleneksel araştırma yaklaşımlarının yönetim sorunları, öğretme ve öğrenme durumlarına veya mesleki gelişme işlerine uyarlanmasını içine alır (Martin ve Tallman,2001). Eylem araştırması, uygulayıcıların etkili bir düzeltmeye ihtiyaç duyulan durumlar için problemlere çözüm getirmeleridir (Bernauer,1999).

Eylem araştırması süreç olarak, problem tanımlama, sistematik veri toplama, yansıtma, analiz, veriler doğrultusunda yapılan eylemler ve nihayetinde problemin yeniden tanımlanması kısır döngüsü ile tanımlanır (Beverly, 1993). Katılımcı grupların görüşleri doğrultusunda, eğitim uygulamalarını düzeltmek ve değiştirmek için yapılan sistematik çalışmalardır (Onwuegbuzie, 1997). Karasar (1995) ise, eylem araştırmasını "uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılımıyla, varolan uygulamanın eleştirel bir değerlendirmesini yaparak, durumu iyileştirerek gereken önlemleri belirlemeyi amaçlayan bir araştırma" olarak tanımlamaktadır. Sistematik araştırma etkili bir öğretmen araştırmasının kalite işaretidir (Shalaway, 1990).

Eylem Araştırmasının Özellikleri

Eylem araştırmasında, öğretmen araştırmacılar yalnız çalışabileceği gibi diğer öğretmenler, öğrenci öğretmenler veya üniversite araştırmacıları ile birlikte çalışabilirler. Bu tür araştırmalarda deneysel desenler, sistematik gözlem, betimsel araştırma ve etnografik /örnek olay çalışmaları içeren çeşitli teknikler ve yaklaşımlar kullanılır (Downhower ve diğerleri, 1990; Eisenhart ve Borko, 1993; Köklü, 1993; Neubert, 1989; Wessinger,). Borgia ve Schuller (1996) eylem araştırmalarında, hipotez test etmekten, korelasyonel çalışmalar ve istatistiksel analizlerden ziyade keşfetmeye ve yoruma dayalı nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığından söz etmektedir. Derinlemesine görüşmeler, katılımcı gözlemler, örnek olaylar ve hikaye tarzı anlatımlar tercih edilmektedir. Dokümanlar insanların, olayların derinlemesine detaylı açıklamaları; alan notları; dergiler; memolar; fotoğraflar; filmler; teyp kayıtlarından oluşur. Eylem araştırmalarında geçerlik, çoklu görüş açıları sağlandığında bulunur.

Eylem araştırmasının orijini Kurt Lewin'e dayanmaktadır (Reason, 2001). Lewin'in eylem araştırması modeli, eğitim alanına uygulanmış ve öğretmenin sınıfında araştırmacı olmasına cesaret vermiştir. Eylem araştırması sınıfta günlük hayatta ortaya çıkan eğitim problemlerini çözmeyi sağlar ve öğretmenlerin bulguları doğrudan ve hemen kullanmasını kolaylaştırır (McKay, 1992; Twine ve Martinek, 1992). Bu araştırmalarda, öğretmenler; planlama, hareket etme, gözlem yapma ve yansıtma bulacakları bir durum içindedirler. Stallings (1986) öğretmen araştırmacıların; (a) yaparak öğrenmeye; (b) önceki bilgisini yeni bilgiye bağlamaya; (c) problemleri tanımayı ve çözmeyi öğrenmeye; (d) destekleyici bir çevre sağlamaya; ve (e) en iyi öğretmenin, soruları ortaya atan ve bunları çözmek için teşebbüs eden bir araştırmacı olduğunu

kabul etme eğilimi olduğunu gözlemiştir. Eğer öğretim iyileştirilecekse, öğretmenler eylem araştırmalarında en çok faydalanan kişi olup karar verme sürecinde yer almalıdırlar (Clift ve Say, 1988). Eylem araştırmalarının, okulun yeniden yapılandırılmasına yönelik program geliştirme, sistem planlaması ve politika geliştirme amaçlı olarak kullanılabilmesine inanılmaktadır (Onwuegbuzie, 1997). Eylem araştırmaları, öğretmenlere verecekleri kararların farkına varmada, karar vermek için sorumluluk almada ve objektif yöntemler kullanarak kararlarını değerlendirmeyi gerçekleştirmede yardım eden bir araç olarak görülebilir (Ross, 1984). Öğretmenler araştırmayı yapmakla durum hakkında daha fazla bilgilenmiş olacaklar, eğitim felsefelerini ve eylemlerini daha fazla savunabilecekler ve karar vermeye daha fazla etkili olabileceklerdir (Kennedy, 1985). Öğretmen araştırmasının önemli bir özelliği, ne sadece teoriden ne de sadece uygulamadan değil bu ikisinin kesişmesinden ortaya çıkan kritik yansımaları geliştirmesidir (Cochran-Smith ve Lytle, 1990). Öğretmen araştırmacılar yansıma ile farklı öğretim yöntemlerini kritik olarak analiz edebilmekteler ve böylece aktif öğrenen olabilmektedirler (Lafleur, 1992). Shannon (1990) eylem araştırmasını, öğretime ait verimliliği artırmak için, bilimsel düşüncenin gerçek hayat problemlerine uygulanması olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Keating ve diğerleri, 1998). Sınıflarında araştırma yapan öğretmenler teori ve araştırmayı uygulamaya aktarabilir; öğretmen programına ve sınıf yöntemibilimine bilgi üretebilir; üretilen bilgiyi öğretmenlere yerel, bölgesel ve ulusal olarak yayabilmek için platform yaratabilir; öğretmenlere problem çözme becerilerini gerçek durumlara uygulama cesareti verir.

Eylem araştırmaları öğretimden kaynaklanan sıkıntıları hafifletmede öğretmenlere yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu araştırmalar öğretmenlerin öğretim uygulamalarını anlamada ve tamamen değiştirmede onlara yardımcı olacak ve onların merakını artırarak farklı açılardan sınıf problemlerini görmelerini sağlayacaktır (Ruddick, 1985). Eylem araştırması, uygulamalarda öğretmenin araştırma ve analiz yeteneklerini geliştirmede bir araç olabilecektir. Aktif bir biçimde araştırmada yer almak onların yetki sahibi olma hislerini ve kendine güvenlerini artıracaktır (Lafleur, 1992) ve okulda ve sınıfta tecrübesinden ve mesleki hünerinden yararlanmaya fırsat verecektir (Allan ve Miller, 1990). Bauman ve Duffy (2001) öğretmen araştırmasının çeşitli özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır: (a) öğretmen araştırmacılar için yüzünü bilen bir perspektife sahiptir, (b) sınıflarında öğretim ve araştırma sırasında teori ve uygulamayı

birlikte kullanırlar, (c) öğretmen araştırması pragmatik ve amaca yöneliktir- çözülmesi gereken pratik sınıf problemleri vardır ve (d) amaçlı ve sistematik olarak yapılması gereken disiplinli bir araştırmayı gerektirir. Kısaca, eylem araştırması araştırma yöntemleri ve uygulamalarında öğretmenlere bilgi ve yeteneklerini geliştirme ve değişim için gerekli olan olanaklardan ve seçeneklerden haberdar olma fırsatı vermektedir. Van Zee (1998), araştırmacı olarak öğretmenlerin yaptığı araştırmada, sürecin işbirliğine dayalı olduğunu vurgular. Öğretmenlerin sınıflarında araştırma yapmaları, öğretmenlere öğretimi düzeltmede yardımcı olacak etkili bir mesleki gelişme aracı olabilir. Öğretmenler bulgularını okul toplantılarında, bölgesel ve ulusal konferanslarda sunabilirler. Bu tür araştırmaların öğrenenler, öğretmenler ve okullar hakkında bilgiye katkısı olur. Öğretmen araştırmaları raporları, öğretmene önemli gelen konular üzerine dikkat çekerek bazı reformlara katkısı olabilir. Öğretmen araştırmaları yapmak demek, ne yaptığınızı, nasıl ve niçin yaptığınızı yansıtmak ve meslektaşlarınıza ve katılımcılara deneyimlerinizi anlatmak anlamına gelir. Okullar, etkili bir bilim programını yürütebilmelerinde öğretmenleri desteklemeli, cesaretlendirmelidir. Öğretmenlere bir araya gelerek öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarını tartışabilmelerine ve uygulamada araştırma yapabilmelerine ve yansıtabilmelerine yetecek zaman tanınmalıdır. Öğretmenlerin okulda toplantı düzenlemelerine, konferanslara katılmalarına, grup öğretimine ve diğer sınıflarda gözlem yapabilmelerine zaman verilmelidir. Okullar, öğretmenlerin bilgilerini iletilebilmeleri için onlara mesleki dergiler, kitaplar ve teknolojiler getirebilmelidir. Öğretmenlerin, öğretimlerini düzeltmede araştırmayı ve yansıtmayı kullanmalarını desteklemelidir.

Pereria (1997) Rio de Janeiro Üniversitesi, Eğitim Fakültesinde okul sisteminde acil çözümler gerektiren etik, bilimsel ve politik problemlerle ilgili olarak eylem araştırmasının ışık getirdiğinden söz etmektedir. Yerel eğitim sisteminde, eylem araştırmasının ilk okullarda hizmet içi eğitimde öğretmenlere olan katkısı üzerinde durulmaktadır. Eylem araştırması ile öğretmenlerle üniversite profesörlerinin etkili bir etkileşimi sağlanabilmektedir. 1960'lardan beri eylem araştırmasına yönelme hareketinin, bütün dünya üzerinde öğretmen gelişmesi için bir araç olarak ele alınması büyümektedir. Öğretmenlerin kendi uygulamalarının araştırmacı olarak eylem araştırmasını kullanması, eğitim sisteminin program reformlarında önemli bir rol oynamaktadır.

Wilma ve diğerleri (1997) 'ne göre bir öğretmen araştırmacının hem üreticisi hem de tüketicisi olursa, o zaman daha yaratıcı, üretici ve öğrenciye cevap vermeye hazır hale gelecektir. Öğretmenler kendi rolleri için araştırmayı bir temel olarak görürlerse, eğitsel görevlerinden memnuniyet duyarlar. Gerçek bir profesyonel öğretmen, teorik prensipleri uygulayan ve sadece bir araştırma tüketicisi olmayıp aynı zamanda araştırma üreten bir öğretmendir. Öğretmenlerin araştırmacı olarak gelişmesi, uyguladıkları politikalar, programlar ve uygulamalar için müşterilerine sorumluluklarını yerine getirmede onlara yardımcı olur. Yaptıklarını değerlendirmede ve yayınlamada, öğretmenler araştırmayı temel alan kritik araştırma becerilerini kullanırlar. Öğretmenlerin lisans ve lisans üstü düzeyde araştırma yöntemleri konularında eğitim bile alsalar, sınıflarında araştırma yapmaktan kaçtıkları göze çarpmaktadır. Uygulayıcı bir öğretmenle, bir öğrenci öğretmenin birlikte işbirliğine dayalı bir yaklaşımla araştırma çalışması yapmasının faydalı olacağı önerilmektedir. Bu çalışma, sınıf araştırmasının faydalarını takdir etmede ve araştırma yöntemleri bilgisini kazanmada katılımcılara faydalı olacaktır. Bir başka yaklaşım ise öğretmenlerde yansıtıcı araştırma (reflective inquiry) geliştirmedir. Lisans düzeyinde, öğretmen eğitimi sınıflarında geleneksel yaklaşım yerine örnek olay yöntemleri önerilmektedir.

Bir probleme ilişkin araştırmacının gerçekleştirilmesi için öğretmenler (a) bir üniversite araştırmacısı ile birlikte çalışarak bir eğitim sorununa çözüm getirebilir; (b) araştırma uygulamaları üzerinde bilgi sahibi olarak bu uygulamaları sınıfta yerine getirebilir ve (c) kendisi bir araştırmacı olabilir (Vaidya,2001). Öğretmenler, bilginin uygulamada yansıtma ve eylem sürecinde yaratılıyor olmasının farkındadırlar. "Eylem" terimi, araştırma bulgularının hemen uygulamaya geçirilmesinin önemini vurgular.

Araştırmacı olarak öğretmenler, öğretim yaptıkları öğrenciler üzerinde planlarını ve eylemlerini ve onların daha sonraki etkisini gözler ve analiz ederler. Öğretmenler, kendilerinin ve öğrencilerinin sınıf davranışlarını anlayarak, araştırmacı olarak neyi değiştirip neyi değiştirmeyecekleri konusunda karar alır; kendi problemlerini çözebilir; önceki bilgisini yeni bilgilerle birleştirebilirler. Risk alanlar başarısızlığı öğrenme tecrübesi olarak kabul ederler. Araştırmacı olarak öğretmenler soru sorarlar ve sistematik olarak sorularına cevap bulurlar. Öğretmenler, öğretim ve öğrenme sürecinde yer alan öğrencilerini ve kendilerini gözler ve izler. Ayrıca, öğretmenler öğrenci çıktılarını ve öğretim uygulamalarını

sorgular, uygulamalarını geçerli kılarak veriye dayalı kararlar alırlar ve gerekiyorsa değişimi gerçekleştirirler. Araştırmacı olarak öğretmenler profesyonellerdir (Fueyo ve Neves,1995). En iyi öğretmen iyi bir öğrenendir- soru soran ve bunlara cevap bulan bir araştırmacıdır (Stallings, 1986). Araştırmacı bir öğretmenin yetiştirilmesi bu nedenle önem kazanmaktadır. Çalışacakları okullarda problem çözmeye yönelik araştırma yapabilmesi için onların lisans eğitimleri sırasında araştırma teknikleri konusunda ders almaları ve alan araştırmalarına yönlendirilmeleri gerekmektedir. Alanda veri toplamaya, anket hazırlamaya, toplanan verilerin istatistiksel analizlerine olanak sağlayacak çalışmalara yer verilmelidir. Bu tür etkinliklerin yerine getirilebilmesi için araştırma eğitiminin verilmesi teorik bir yaklaşım ile sağlanabilir. Bu eğitim, öğretmen adaylarına araştırma tekniklerinin ve istatistiğin öğretilmesi ile gerçekleştirilebilir. Ancak teorik bilginin yanı sıra bazı derslerde, örneğin eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi gibi derslerde öğrencinin alanda bir araştırma yapması sağlanarak uygulamaya ağırlık verilebilir. Böylece bir araştırmacının nasıl yapılacağı yaparak öğrenilmiş olur. Başka bir yaklaşım ise işbirliğine önem veren öğretmenlerin sınıflarına öğrenci kabul ederek eylem araştırmalarını birlikte yürütmeleridir. Araştırmacı olarak öğretmen kavramı, öğretmen hazırlama programının temel taşı olmalıdır. Araştırmacı olarak öğretmen, Goodlad (1990)'ın belirlediği öğretim mesleğini başarmak için gerekli olan bir bilgi tabanının toplanması, gerekli programın gelişmesi ve öğretmenlik programı mezunlarının mesleki davranışı için destek öğelerinden her birine hitap etmek için ümit verici bir araç olacaktır (Aktaran: Fueyo & Koorland,1997). Koorland (1992) öğretmenlerin okulları ve sınıflarında araştırma yaparken gösterdikleri rolleri araştırmıştır. Bazı öğretmenler araştırmayı yürütmeye başarısız olduklarını söylemişlerdir. Bu durum öğretim ve araştırma arasında bir paralellik olmadığını düşündürebilir (Bennett,1993). Çoğu öğretmen araştırmayı üniversitelerde yer alan bir faaliyet olarak görmektedirler (Pogrow,1996). Öğretmen hazırlama programlarında, çeşitli araştırma stratejilerinde öğretimin sınırlı olduğu görülmektedir. Çeşitli araştırma modelleri ile karşı karşıya gelmeyen öğretmenlerin mesleki uygulamalarında sınırlı görüşleri olacaktır.

Okullarda teknolojinin etkililiğini sağlamanın bir yolu, öğretmen araştırmasının sıklıkla yapılmasıdır. Öğretmen araştırmasının başlıca amacı, öğretmenlerin eğitimci olarak - öğrencilerini gözleyip ve aynı zamanda nasıl ders verdiklerini ve öğrencilerinin ne öğrendiklerini ortaya koyup, onların nasıl eğitim verdikleri hakkında bilgi sahibi

olmalarıdır. Sistemli bir biçimde yapılan gözlemler ve yansımalar ile, öğretmenler sistematik olarak, öğrenci ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve öğretim programlarını düzeltebilmek için araştırmacının içinde yer alırlar. Öğretmen araştırmacılar;

- Sınıflarında öğretim ve öğrenme hakkında kendi yaratıcılıkları üzerine dayalı araştırma soruları geliştirirler;
- Sistematik olarak yöntem ve veri toplarlar;
- Verileri analiz eder ve yorumlarlar ;
- Kendi araştırmaları hakkında yazarlar;
- Bulguları meslektaşları, öğrencileri ve eğitim topluluğunun üyeleri ile paylaşırlar;
- Uygulama, teori ve kendi araştırması arasındaki ilişkileri meslektaşları ile tartışırlar;
- Öğretim ve öğrenme hakkında uzanan varsayımlarını araştırırlar; ve
- Kendi mesleki gelişmesi için sorumluluk alırlar (Painter ,2000).

Öğretmen araştırmacılarının çalışmaları pek çok şekilde okul topluluğunu zenginleştirir. Böylece öğretmen faaliyetlerinde aşağıda sözlü edilen değişiklikler ortaya çıkar (Maclean ve Mohr ,1999):

- Diğer öğretmenler ile işbirliği ve paylaşım artar;
- Öğretmen ve öğrenciler arasındaki artan etkili etkileşim ile öğrencinin daha etkili öğrenmesi ve öğretim konuları hakkında diyalog artar;
- Öğretim ve öğrenme hakkında yeni bilgiye dayalı olarak uygulamanın gözden geçirilmesi mümkün olur;
- Okul planlaması ve takdir etme çabaları için önceliklerin belirlenmesi mümkün olur; ve
- Öğretme ve öğrenme hakkında mesleki bilgiye yapılan katkılar artar.

Öğretmen araştırmacıların çalışmaları genellikle öğretim programları ve onların düzeltilmesi gibi, okul planlarında söz edilen hedef ve amaçları tamamlar. Bu araştırmalar belli bir yer ve katılanlarla sınırlı olduğu için, elde edilen sonuçlar yerel nitelikte olup genellemeye gidilemez (Karasar, 1995).

Eylem Araştırmasının Bileşenleri

Eylem araştırmasına katılım sorumluluk, işbirliği, özen, düşünme ve değişim gerektirir (Borgia ve Schuller, 1996). Bunların her biri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Sorumluluk. Eylem araştırması zaman alır. Katılımcıların, birbirlerini tanımak ve birbirlerine

güvenmek, deneyimi gözlemlemek, değişimleri dikkate almak, yeni yaklaşımlar denemek, dosyalamak ve bunları yansıtmak ve sonuçları yorumlayabilmek için zamana ihtiyacı vardır. Katılımı kabul etmiş kişiler, bir yıl ve belki daha da uzun süre projeye dahil olacaklarını ve zaman sorumluluğunun bütün katılımcıların dikkatle ele alması gereken bir faktör olduğunu bilmelidirler.

İşbirliği. Eylem araştırmasında, katılımcılar arası güç ilişkileri eşittir; herkes katılır ve herkesin bir payı vardır. İşbirliği sadece uzlaşmak değildir; döngüsel bir paylaşım, alış ve veriş süreci de buna dahildir. Herkesin fikir ve önerileri dinlenmeli, değerlendirilmeli ve saygı gösterilmelidir.

Özen. Eylem araştırmasının yorumlamaya dayalı doğası (örneğin; kişisel diyaloglara ve yakın çalışma ilişkisine dayanması) nedeniyle katılımcılar "eleştiren arkadaşlar" adı altında bir destek grubu oluşturulmalıdır. Bu tür ilişkiler risk alınmasını gerektirir ve bir çeşit hassasiyet mevcuttur. Birbirine güven projenin değeri açısından önemlidir.

Düşünme. Düşünce pratiği özellikle bir kişinin dikkatli incelemesi ve kişinin profesyonel faaliyetidir. Araştırma içinde anlamlar oluşturacak yollar ve ilişkiler bulmak üzere derin düşünce, yoğunlaşma ve dikkatli değerlendirme gerektirir. Düşünmek, hünerini geliştirmek üzere bir araç olarak kişinin kendi davranışını sorgulayıcı, odaklanmış ve eleştirel olarak değerlendirmesidir.

Değişim. İnsanlar için gelişmek ve değişim yaşamın döngüsel seyrinin bir parçasıdır. Değişim süredir ve bazı zamanlar zordur, ancak eğitimci olarak etkin kalmanın önemli bir unsurudur. Değişim ancak doğru gelişim ve destek söz konusu olduğunda olanaklıdır ve sonuçları harcanan emeğe değer.

Eylem Araştırması Aşamaları

Problemi belirleme, çözüm yaratma, çözümü yerine getirme, değerlendirme, birisinin fikirlerini değiştirme ve değerlendirmenin ışığında uygulama basamaklarını içeren eylem araştırması her basamağında kendini yansıtmaya, işbirliğine dayalı yansıtmaya ve diyaloga yer vermektedir (Borgia ve Schuller, 1996).

Eylem araştırması, yansıtıcı uygulamanın da yer aldığı dört temel basamak içerir (Bernauer, 1999; Demarrais, 2000; Glanz, 1999).

1. *Bir problemi kesin olarak belirtmek, yol gösterici sorular geliştirmek ve bir plan yapmak.* Kendinize problemin ne olduğunu, daha sonra ise niçin önemli olduğunu

sorun. Sorun hakkında bilinen ve bilinmeyenlerin ne olduğunu çıkarın. Problemin açıklanması gereken yönlerini belirleyin.

2. *Ne olduğunu açıklamak için verileri toplamak ve analiz etmek.* Bu aşamada problemi daha iyi anlayabilmek için bilgi toplayın ve düzenleyin. Veriler görüşme, katılımcı gözlemler yaparak çeşitli yollarla toplanabilir.
3. *Literatürü açıklamak.* Kimlerin bu problem ile ilgili neler yaptığını ve nelerle ilgilendiğini gösterin. Dergilerin yanı sıra konferans sunularını, ulusal standartları vb. araştırın.
4. *Eylemi başlatmak.* Dikkatlice bütün seçenekleri düşünün ve bir strateji geliştirin. Bulgularınızı kaydedin. Ne öğrendiğinizi yansıtın. Bulgularınızı genel bir toplantıda sunun.

Eğitim uygulamalarını düzeltmek için özellikle eylem araştırmalarının önemi vurgulanmaktadır. Eğitim eylem araştırması, eğitim uygulamalarını anlamak, değerlendirmek, ve daha sonra değiştirmek, iyileştirmek için yapılan araştırmalardır. Eylem araştırması, okulun iyileştirilmesi için kullanılan ve okulda özellikle idari görevi bulunan öğretmenler tarafından başlatılan bir araştırma biçimidir. Bassey (1998) eğitim eylem araştırmasının üç anahtar soruya dayalı sekiz aşamadan oluşan çatısını vermektedir:

- Eğitim durumumuzda şimdi ne oluyor? (Aşama 1'den 4'e)
- Hangi değişiklikleri öne süreceğiz (başlatacağımız)? (Aşama 5)
- Değişiklikleri yaptığımız zaman ne olacak? (Aşama 6'dan 8'e)

Aşama 1. Araştırmayı tanımlama

İlgilenilen konu nedir? Araştırma sorularımız nedir? Kimlerle ilgili olacak? Nerede ve ne zaman olacak?

Aşama 2. Eğitim durumunu açıklama

Burada ne yapmaya ihtiyacımız var? Burada ne yapmaya çalışıyoruz? Ne yaptığımızı hangi düşünce destekler?

Aşama 3. Verileri toplama ve onu analiz etme

Çeşitli katılımcılar tarafından anlaşıldığı gibi şimdi eğitim durumumuzda ne oluyor? Araştırma yöntemlerini kullanarak onun hakkında neler öğrenebiliriz?

Aşama 4. Verileri gözden geçirme ve aykırılıkları arama

Olmasını istediğimiz ile olmuş görünen arasında hangi aykırılıklar vardır ?

Aşama 5. Değişimi başlatarak bir aykırılığın çaresine bakma (başarma)

Yaratıcı ve kritik olarak yansıtarak, aykırılıklar üzerinde yararlı olacağını düşündüğümüz hangi değişiklikleri başlatacağız?

Aşama 6. Değişimi izleme

Değişim başladığından itibaren günden güne ne oluyor?

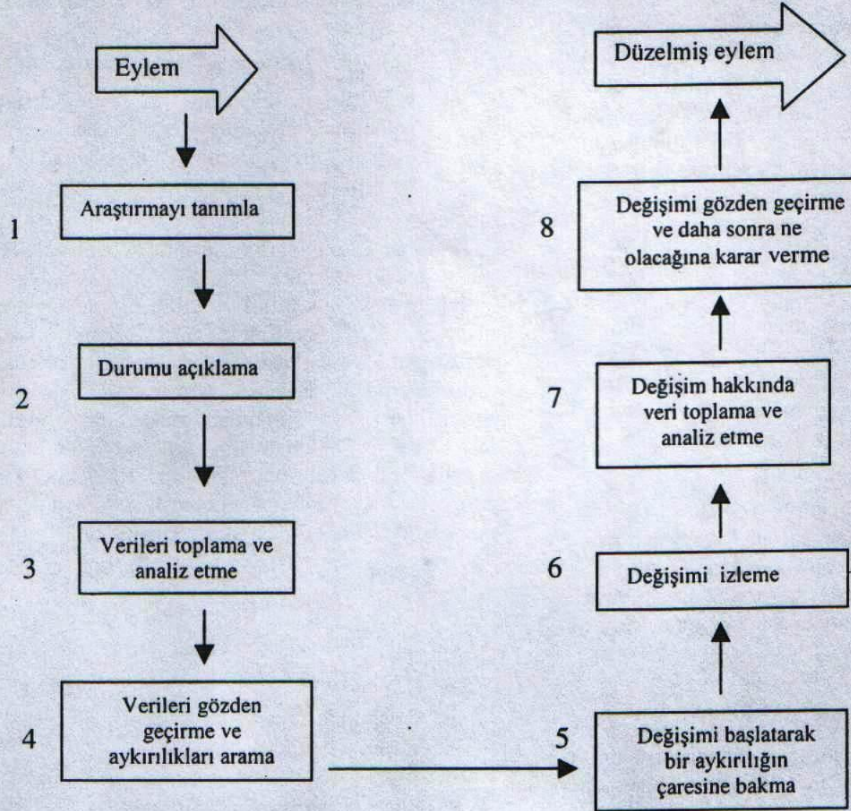
Aşama 7. Değişim hakkında değerlendirilen verileri analiz etme

Değişimin bir sonucu olarak katılımcılar tarafından anlaşıldığı gibi şimdi bu eğitim durumunda ne oluyor?

Aşama 8. Değişimi gözden geçirme ve daha sonra ne olacağına karar verme

Değişim faydalı mıydı? Gelecekte ona devam edecek miyiz? Daha sonra ne yapacağız? Değişim yeterli mi? Bu araştırma sonuçları hakkında kime ne söyleyeceğiz?

Aşağıda Şekil 1'de eylem araştırması için bu sözü edilen 8 basamak verilmektedir.

Şekil 1. Eylem Araştırmasında Sekiz Basamak

Bassey (1998)'den alınmıştır.

Bassey (1998) okullarda eylem araştırmalarının uygun bir biçimde yapılabilmesi için aşağıdaki yöntemlerden söz etmektedir:

1. Personel tartışmaları (demokratik ve açık bir stilde)
2. Yansıtıcı düşünce (Ne yapmaya çalışıyorum? Niçin? Ne olacak? Bunun gibi)

3. Yazılı sohbetler, amaçlı konuşmalar, veya resmi olmayan görüşmeler-öğretmenlerle, idarecilerle, velilerle ve öğrencilerle. (kısaca olacak şekilde)
4. Öğretmen ve öğrenci gözlemi
5. Öğrenci çalışmalarının analizi

6. Öğretmen yazılarının analizi (planlar, değerlendirmeler, öğrenci çalışmalarına ilişkin notlar)
7. Günlüklerin korunması
8. Öğretmenlere, velilere, öğrencilere ve idarecilere uygulanan anketler
9. Bilgi verici ve kısa gelişme raporları (personele, idarecilere ve belki öğrenci ve velilerine).

Bassey (1998) eylem araştırmalarının bir araç olarak kullanılamayacağı durumların söz konusu olabileceğini ileri sürmektedir. Okul müdürünün demokratik anlayışının eksik olması, öğretmenler arasında dar görüşlülük, karşılıklı güven eksikliği, uygulamaları düzeltmek adına yapılan mesleki kararların kabul görmeyişi ve veri toplamaya yönelik engeller gibi çeşitli baskılar sayılabilir.

Öğretmen araştırmacıların sınıfta topladıkları zengin veriler akademisyenler tarafından öğretim ve öğrenme teorilerinin kurulmasında ya da yeniden yapılmasında kullanılabilir. Her ne kadar öğretmen araştırmacılar araştırma sürecinde kendi sınıflarında katılımcı-gözlemci olarak yer alsalar da, diğerlerinin varsayımlarına itiraz eden, alternatif yorumlar öneren ve araştırma yöntemleri hakkında öneriler öne süren, tasarımlara cevap veren, mesleki destek olduğu kadar personele yardım eden bir grup içinde çalışırlar (MacLean ve Mohr, 1999). Bunun için öğretmen araştırmacıların yaptıkları işin kendi öğretim topluluklarına olduğu kadar akademik topluluğa da gerçek değeri olabilir. Flake ve diğerleri (1995) öğretmenlerin ders programlarına katkı getirebilen ve bilgi kazandırabilen araştırmacılar olarak pek çok şey yapabileceğinden söz etmektedir. Öğretmen araştırması, üniversite araştırmasından farklı olarak bir yaşam biçimidir ve ders programları hakkında iyi kararlar veren öğretmenler araştırma sürecinde devamlı olarak yer almalıdır. Okullarda uygulamadan meydana çıkan sorunlara yönelik araştırmalar daha tabidir ve bulgular daha geçerli ve değerlidir. Öğretmen/araştırmacı rolünün gelişmesi öğretimi düzeltir ve öğretmenin öğrencilerine ve mesleğine olan sorumluluğunu yerine getirir. Öğretmenlere üniversitede yer verilen uygun programlarla, araştırmacı olma ve kendi öğrenmelerini kontrol altına alma konusunda yardımcı olacak yeni mesleki rol verilmesi mümkün olabilecektir. Problem çözmek için öğrendikleri araştırma yöntemleri onlara mesleki hayatlarında da daima yararlı olacaktır. Araştırmacı olarak , öğretmenler mesleki yaşantılarını ve sınıflarını kontrol altına alabileceklerdir.

KAYNAKLAR

- Abdal-Haqq,I. (1995). ERIC as a resource for teacher researcher. **ERIC Digest**. <http://ericia.net/db/edo/ED381530.htm>.
- Allan, K.K., and Miller, M.S. (1990). Teacher-researcher collaboration: Cooperative professional development. **Theory into Practice**, **24**, 196-202.
- Bassey,M. (1998). Action research for improving educational practice. In R. Halsall (Ed.), **Teacher Research and School Improvement**. (p.93-108). Buckingham:Open University Press.
- Bauman, J.F.,and Duffy,A.N. (2001). Teacher-researcher methodology: Themes, variations and possibilities. **Reading Teacher**, **54**(6),608-616.
- Bennett,C. (1993). Teacher-researchers: All dressed up and no place to go? **Educational Leadership**, **51**, 69-70.
- Bernauer, J. A. (1999). Emerging standards: Empowerment with purpose. **Kappa Delta Pi Record**, **35**(2), 68-70.
- Beverly,J. (1993). Teacher-As-Researcher. **ERIC Clearing House on Teacher Education** .Washington DC. http://www.ed.gov/databas.../ed_355205.html.
- Borgia, E.T. and Schuler, D. (1996). Action Research in Early Childhood Education. **ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education** Urbana IL. ED401047.
- Clift, R.T., and Say, M. (1988). Teacher education: Collaboration or conflict? **Journal of Teacher Education**, **39**(3), 2-7.
- Cochran-Smith, M. and Lytle, S. (1990). Research on teaching and teacher research: The issues that divide. **Educational Researcher**, 2-11.
- Cochran-Smith, M. and Lytle, S. (1993). Research on teaching and teacher research . **Educational Researcher**, **19**(2),2-10.
- Demarrais, K. (2000). Teachers learning *action research*: Reflections on the process. **Insites**, **10**(4), 4-5, 14.
- Downhower, S., Melvin, M. P., and Sizemore, P. (1990). Improving writing instruction through teacher action research. **Journal of Staff Development**, **11**(3), 22-27. EJ430614
- Eisenhart, M., and Borko, H. (1993). **Designing classroom research: Themes, issues, and struggles**. Allyn & Bacon: Needham, MA. ED 370 906 .

- Flake, C. L. , Kuhs, T. M., and Donnelly, A. (Jan. 1995) Reinventing the role of teacher: teacher as researcher. **Phi Delta Kappan** , 76 , 405-7.
- Fueyo,V., and Koorland, M.A. (1997). Teacher as researcher: A synonym for professionalism. **Journal of Teacher Education**, 48(5),336-341.
- Fueyo,V., and Neves,A. (1995). Preservice teacher as researcher: A research context for change in the heterogeneous classroom. **Action in Teacher Education**,16(4), 39-49.
- Glanz, J. (1999). A primer on action research for the school administrator. **The Clearing House**, 72(5), 301-304.
- Henson,K. (1996). Teacher as researchers. In J. Sikula, T. Buttery and E. Guyton (Eds.) . **Handbook of research on teacher education**. New York: Macmillan.
- Karasar, N. (1995). **Bilimsel araştırma yöntemi**. (7.Basım). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
- Keating, J., Diaz-Greenberg, R., Baldwin, M. and Thousand, J. (1998). A collaborative action research model for teacher preparation programs. **Journal of Teacher Education**, 49(5), 381-391.
- Kennedy, C. (1985). Teacher as researcher--one suggested solution to some recurrent problems in ELT and ESP. Paper presented at the national ESP conference, Victoria, Brazil.
- Koorland, M. (1992). Developing teacher researchers: Preservice and inservice considerations. In T.D. Bunson, D. Baumgart and A. Huang. (Eds.). **Forum on emerging trends in special education: Implications for personnel preparation**. Greeley: University of Northern Colorado.
- Köklü, N. (1993). Eylem araştırması. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 26 (2). 357-365.
- Lafleur, C. (1992). The evolution and value of teacher research in the change process: From learning styles to conferencing. Paper presented at the annual meeting at the annual meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA.
- MacLean, M., and Mohr, M. (1999). **Teacher-researchers at work**. Berkeley, CA: National Writing Project.
- Martin,J. and Tallman,J. (2001). The teacher librarian as *action* researcher. **Teacher Librarian**, 29(2),8-11.
- McKay, J. A. (1992). Professional development through action research. **Journal of Staff Development**, 13(1), 18-21. EJ460505
- Miller, D.M., and Pine, G.J. (1990). Advancing professional inquiry for educational improvement through action research. **Journal of Staff Development**, 11(3), 56-61.
- Neubert, G. A. (1989). Supporting teacher research. **Teacher Educator**, 25(1) 2- 9.
- Noffke, S. (1997). Professional, personel, and political dimensions of action research. In M. Apple (Ed.). **Review of Educational Research** (Vol.22, 305-343). Washington, DC: American Educational Research Association.
- Onwuegbuzie, A.J. (1997). The teacher as researcher: the relationship between research anxiety and learning style in a research methodology course. **College Student Journal**, 31, 496-506.
- Painter, D.D. (2000). Teacher as researcher: a means to assess the effectiveness of technology in the classroom. **Learning and Leading with technology** , 27 (7), 10-13.
- Pereira, R.C. (1997). Teacher's in-service education: A proposal for turning teachers in to teacher-researchers. **International Review of Education**, 43(5-6),569-579. In Kluwer Academic Publishers.
- Pogrow, S. (1996). Reforming the wannabe reformers: Why education reforms almost always end up making things worse. **Phi Delta Kappan**, 77(10), 656-63.
- Reason, P. (2001). Learning and Change through action research. In J. Henry (Ed.), **Creative Management**. London: Sage.
- Ross, D.D. (1984). A practical model for conducting action research in public school settings. **Contemporary Education**, 55, 113-117.
- Ruddick, J. (1985). Teacher research and research-based teacher education. **Journal of Education for Teaching**, 11, 281-289.
- Shalaway, L. (1990). Tap into teacher research. **Instructor**, 100(1) 34-38. EJ417470
- Stallings, J. (1986). Using time effectively: A self-analytic approach. In K. Zumwalt (Ed.). **Improving teaching** .15-27.
- Twine, J., and Martinek, T. J. (1992). Teachers as researchers-An application of a collaborative action research model. **Journal of Physical Education, Recreation and Dance**, 63(9), 22-25. EJ461928

- Vaidya, S.R. (2001). Research for classroom teachers. **Education**, 122 (1), 151-153.
- Van Zee, E, H. (1998). Fostering elementary teachers' research on their science teaching practices. **Journal of Teacher Education**, 49 (4) , 245-255.
- Wessinger, N. P. (1992). Demystifying research for the practitioner-How do I find out what I want to know? **Journal of Physical Education, Recreation and Dance**, 63(9), 12-16. EJ461928
- Williamson, K. M. (1992). Relevance or rigor-A case for teacher as researcher. **Journal of Physical Education, Recreation and Dance**, 63(9), 17-21. EJ461928
- Wilma, W., Hall, N., and Booth, T. (1997). Teaching research and inquiry in undergraduate teacher-education programmes. **Asia—Pacific Journal of Teacher Education**, 25(2),129-141.